Fågelskådning i Tornedalen

Nedtecknare: Lotta Berg

Under sakkunnig ledning av Gigi Sahlstrand tillbringade sex stycken fågelskådare en vecka under första halvan av juni i södra delen av Tornedalen, i syfte att få se de norrländska fågelarterna i deras rätta element.

Vi började skåda redan på vägen från flygplatsen i Luleå och kunde med hjälp av den lokala skådaren Lars Håsteen, som är engagerad i ringmärkningsverksamheten i området, till att börja med besöka en lappugglehäckning utanför Boden. Här har man satt upp plattformar för att lappugglorna ska hitta lämpliga boplatser i brist på naturliga sådana. Vi såg honan och två ungar i boet – det kan ha funnits fler ungar, men vi ville inte gå för nära och riskera att störa dem. De är verkligen imponerande, lappugglorna.

Därefter fortsatte vi till en slaguggleholk, och även i denna kunde vi se två ungar kisa mot solen, samtidigt som honan satt i en tall i närheten och spände ögonen i oss, och hanen hördes ropa i bakgrunden. Även detta var en uggleupplevelse utöver det vanliga.

Andra trevliga obsar den första dagen var dvärgmås (ses på bilderna tillsammans med skrattmås), skedand och en mycket vacker blå kärrhökshane, som sågs födosöka över ängarna.

Bodde gjorde vi hos Gunhild Stensmyr på Guest House Tornedalen, ett pensionat i Risudden mellan Haparanda och Övertorneå på västra sidan av Torne älv. Där bodde vi i alldeles nyiordninggjorda rum med utsikt mot älven, och där fick vi också äta våra måltider. Visst är det lite lyxigt att inte behöva tänka på maten utan bara kunna sätta sig vid det dukade frukostbordet på morgonen, hämta sin lunchlåda och fyllda termos att ta med ut till dagens exkursion och sedan komma hem på kvällen till en vällagad trerätters middag? Men det gör ju att man kan sätta hela sitt fokus på just fåglarna! Utsikten från pensionatet var dessutom vidunderlig. Rosenfinkarna sjöng dagarna i ända, och på kvällen flög morkullan troget sin knorpande runda över huset.

Dag två höll vi oss i närområdet söder om Risudden. Vi besökte ett fågeltorn vid sjön Pitkäjärvi där vi såg en del vadare såsom storspov, brushane, skogssnäppa och rödbena, och dessutom fick en snabb glimt av en bortflygande järpe. Roligast var dock nästan den älgko med knappt veckogammal kalv som stod i kanten av sjön under hela besöket. Ett besök vid den välkända Kukkolaforsen stod näst på tur. Förutom att beundra själva forsen och beskåda de människor som paddlandes tog sig utför densamma kunde vi även här hitta en del fågel, såsom drillsnäppa, rosenfink, sävsångare, svartvit flugsnappare och gulärla. I den 25-gradiga värmen passade vi även på att bada fötterna i forsen.

På vägen hem passerade vi genom Övre Kukkola, och där satt en hökuggla på en stolpe. Vi såg den jaga och fånga en sork, flyga iväg med sorken till sina ungar någonstans, och sedan återvända för att fånga fler. Vi valde att återvända till platsen senare samma kväll, och fick då se hökugglan igen och dessutom en

jorduggla som jagade över fälten. Fjärde ugglearten så här långt. Ute i älven sågs bland annat knipor, storlom och skäggdoppingar.

Den tredje dagen hade vädret slagit om, och det hällregnade stora delar av dagen. Gruppen lät sig dock inte avskräckas, utan begav sig norrut och in i de djupa skogarna på jakt efter lämpliga biotoper för dvärgsparv och videsparv. Vi stannade på flera platser längs vägen och lyssnade och hörde mycket fågelsång, dock inte från de eftertraktade arterna… Förrän vi kommit till Ylinenjärvi och kört en bra bit in på en lång grusväg som gick över bevuxen myrmark med små tallar och en hel del björk. Där hittade vi med mindre än 500 meters mellanrum först en sjungande videsparvshane och sedan en dito dvärgsparvshane.
Videsparvshanen sågs kort flera gånger, både flygande och sittande på en gren så att vi kunde beskåda den vackra huvudteckningen samtidigt som vi lyssnade till sångstroferna. Kort därefter fick vi alltså uppleva detsamma med en ivrigt sjungande dvärgsparv, som dessutom var lite mer stationär och kunde ses riktigt fint en lång stund. Mycket nöjda och glada över dessa kryss, som var helt nya för flera av deltagarna, kunde vi sedan inta vår lunch och värma oss vid elden i en liten fiskehydda vid en vacker liten sjö i närheten.

Den fjärde dagen ägnades huvudsakligen åt skådning i närområdet, bland annat i skogen ovanför Risudden, längs Korsvägen. Vi fick där höra en järpe vissla och sedan se den flyga över vägen, vilket gladde många i gruppen. Även en järnsparv behagade visa sig fint, sjungandes från en grantopp. Efter förmiddagsfika med förbiflygande lärkfalk besökte vi Luppioberget där ett nytt besökscentrum är under uppbyggnad, och intog vår lunch högst upp på bergets topp med vidunderlig utsikt över älvdalen åt ena hållet och de djupa skogarna åt andra hållet. Ett stopp vid Kyrkudden/Hietaniemi på återvägen gav ett antal olika arter rastande vadare, såsom glutt- och svartsnäppa och ett par småspovar som flög förbi, och givetvis en av de allestädes närvarande rosenfinkarna. Ett mindre vackert, men likväl uppskattat, läte hördes från en nötkråka ute på ön i älven, där även en backsvalekoloni kunde ses på avstånd.

Framemot kvällen begav vi oss till Haparanda hamn, där vi klev ombord på båten ”Bosmina III” för att bli skjutsade ut till Haparanda Sandskär av tillsynsmannen Staffan Svanberg. Båtresan tog en dryg timme över lugnt vatten, då vi även fick möjlighet att se gråsäl och vikare och hade turen att få se en skräntärna, ett kustlabbspar och flera större dvärgmåskolonier, bland annat vid den lilla stenön Pukkonkrynni. Vi kunde sedan installera oss i de stugor som vi skulle övernatta i för att kunna vara på plats på ön för fågelskådning tidigt nästföljande morgon.

Vi fick en fantastiskt fin dag ute på Haparanda Sandskär tillsammans med Staffan och Lena, och den allestädes närvarande älgfamiljen. Staffan berättade om ön och dess historia, och vi vandrade runt i byn vid hamnen, till kapellet, förbi den ännu inte säsongsöppna fågelstationen till stränderna i sydost, genom aspurskogen och tallurskogen, över Västra stadion och åter till hamnen, där en vackert röd rosenfinkshane sjöng för oss. När vi på morgonen stod och spanade över brushanar, kustsnäppor och skedänder på sydvästsidan och följde kustlabbens ihärdiga försvar av reviret kom plötsligt en ortolansparv och satte sig i toppen av en buske bara 10 meter bort – sådant händer inte varje dag! (Till saken hör att det 4 dagar senare upptäcktes en rostsparv i samma område. Det kan mycket väl ha varit den fågel som vi då bestämde till ortolansparv, men tyvärr var vi vår obs av fågeln mycket kort och ingen hann ta de bilder som skulle ha behövts för att fastställa den artbestämningen…) Vi såg både små- och storlom sträcka förbi, tre morkullor som rastade vid stranden, hörde ärt- och törnsångare, och såg småtärnor, kustpipare, roskarlar och svartsnäppor på stranden.

Två tobisgrisslor vid den lilla ön Kluppi förgyllde vår hemresa. Dock fick båten sedan något fel på drivningen av propellern, och vi fick ligga och guppa ute på havet en stund innan vi så småningom lugnt och säkert kunde bli bogserade tillbaka till Haparanda hamn. Hök- respektive jorduggla sågs återigen på ut- respektive hemvägen till Haparanda.

När vi kommit fram till dag 6 var det dags för ännu en tur in i de djupa skogarna nordväst om Svanstein. Vi gjorde dock först ett kort stopp precis vid polcirkeln, där en bivråk passade på att passera rakt över skylten som tillkännagav sagda cirkels lokalisering. Vi stannade även till i utkanten av Svanstein, för att lyssna en stund till sången från det hittills nordligaste fyndet av flodsångare, som satt och lät som en symaskin i en närbelägen buskridå. Vid sjön Syväjärvi, Ahmavuoma fikade vi till bergfinkarnas ”sång”, såg en lavskrika och lyckades med ett visst mått av tålamod leta upp en sjungande videsparvshane, som vi också såg fint när den satt på en gammal torr grangren. Även i Rautiorova ekopark träffade vi på lavskrikor som var lite nyfikna på våra förehavanden. Utsikten från vindkraftsparkserget där vi intog lunchen var anslående, och vandringen genom den gamla skogen till utsiktsbänken i andra änden av parken var trevlig. Där såg vi spår efter både björn (rivmärken på träd) och tretåig hackspett (hackmärken i barken), men däremot inte själva djuren ifråga.

Den sjunde och sista dagen lämnade vi Guest House Tornedalen och vår värdinna Gunhild Stensmyr och vår mycket uppskattade kock Pernilla Ersson, för att fara ner mot Haparanda på den finska sidan om Torne älv. Inne i Haparanda, närmare bestämt i sjön bakom IKEA fanns både salskrake, sothöna och brunand, medan vi inte lyckades hitta några nötkråkor inne i staden trots alla cembratallarna. Efter lunch med smålomsutsikt i Kalix rullade vi vidare mot Luleå, där vi hann hänga in både en sjönsjungande busksångare i Notviken och en lite försiktigare men ändå tydlig lundsångare på Ormberget. Ingen dålig avslutning på veckan!

Totalt fick vi ihop 130 Norrbottensarter under veckan, och flertalet deltagare fick inte bara Norrbottenskryss utan även Sverigekryss och ett antal livskryss. Kan man vara annat än nöjd? Tack alla som på ett eller annat sätt var inblandade!